

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

1923-рэ ильэсм
гъэтхапэм
къыщегъэжьау къыдэкы

№ 42 (21296)

2017-рэ ильэс

БЭРЭСКЭЖЬЙИ
ГЪЭТХАПЭМ и 15

Адыгэ Голос адыга макъ

113

ЧЕРКЕС ХЭКУ
Черкесия

ШАПСУГИЯ

Адыгейим и Лышъхъэ ишшэрыльхэр пэлтэ гъэнэфагъэкэ зыгъэцакээр Урысыем Щынэгъончъагъэмкэ и Совет изэхэсигъо Хэлэжъагъ

Урысые Федерацием щынэгъончъагъэмкэ и Совет исекретарэу Николай Патрушевым тигъуасэ къалэу Астрахань зэхэсигъо щызэришагъ.

Аш хэлэжъагъэх Урысые Федерациим и Президент и Полномочнэ лышъхъэ ишшэрыльхэр пэлтэ гъэнэфагъэкэ зыгъэцакээр Къумпыл Мурат, Къыблэ федеральна шъольтырым инэмьи чыпэхэм ялашхэр, федеральна ведомствэхэм ялтылохэр.

Терроризмэй зыщуухумэгъенникэ зэрахьан фэе амалхэм зэхэсигъом щатгушыагъэх. Санаториехэр, курортхэр, спорткомплексхэр, Къыблэ федеральна шъольтырым ит нэмьи псуялзэхэу мэхъанэшхо зилхэр ары анахьау зылтылэсигъэхэр.

Джыдээм Адыгейим санаториен-курорт комплекси 159-рэ щызэхэшагъ. Къелэцыкхэм ялсауныгъэ зыщаэлэйтэрэ лагерьхэр илтэс къэс аупльхэх. Официална спорт иофхъабзэхэр зыщизэхашхэрээр щынэ-

гъончъагъэм ипаспорт зиэ спорт псуялзэхэр ары.

«Къулкыку гъэнэфагъэхэм: Адыгэ Республикэм терроризмэй пэшүеукользэнникэ икомиссиерэ Адыгэ Республикэм иоперативнэ штабре зэдьрагъаштэу иоф зэдашзээ, зигугуу къэтшыгъэ псуялзэхэр терроризмэй зэрэшахумэцхэ амалхэр къыхых. Аппарат-программэ комплексу «Къэлэ щынэгъончъ» зыфиорэр гъэфедгээнэм лъэшэу анаэ тырагъэти», — хигъэунэфыкыгъ Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ ишшэрыльхэр пэлтэ гъэнэфагъэкэ зыгъэцакээр Къумпыл Мурат.

Гъомылапхъэхэр афиқъун-

хэмкэх хэбзэ къулкыхэм яофшэн зэрэгэлзэшын фаем епхыгъэ иофыгъоми джащ фэдэу зэхэсигъом щихэлэгъэх.

Пэшпорыгъэшэуу къызэрэрадзагъэмкэ, 2016-рэ ильэсм Адыгейим имэкью-мэц сомэ миллиард 22-м ехьу зыосэ продукцию къыщахыгъыгъ. 2015-рэ ильэсм къахыгъыгъа гэхэм нахьи ар процент 13,5-кэ нахьи. Республикэм игъомылэхъэши, иперерабатывающэе промышленность сомэ миллиард 25,8-рэ зыосэ продукцию къыдигъэхъэш. Гүшүэл пае, щэ тонн мини 136-мэ гъэшхэхэр ахашыкыгъэх. 2015-рэ ильэсм епхэшэшэхэр ар процент 17,3-

кэ нахьи. Къое тонн мин 1,5-рэ къыдагъэхэйг, блэхэгъэ ильэсм епхэшэхэр ар процент 19,6-кэ нахьи.

Къумпыл Мурат зэхэсигъом къызэрэшигъа гэхъэх, бывымылыр, гъэшхэхэр ялыг республикэмкэ мэхъанэшхо зиэ нэмьи гъомылапхъэхэр нахьи бэу къэхъижыгъэнхэм иамалхэр зехэгъэнх фае.

Чылгэхэм гъомылэхъэхэлээпкэ зэфэшхъафхэр нахьи бэу къащыхыгъыгъэнхэмкэ, мэкүмэц потребительскэ кооперацаем, къуаджэхэм хэхьонгъэ ягъэшыгъэнхэмкэ, лэжьэлгэхэр пэртэг технологиехэр нахьи бэу къызэрэшигъэнхэмкэ, Адыгейим джыри иофхъэбзэ гъэнэфагъэхэр щызэрахьацтых.

Сурэтыр Дмитрий Трубицынным тырихыгъ.

Зыгъэпсэфыгъо уахътэм зыфагъэхъазыры

Сурэтыр Ышынын Аслын тырихыгъ.

Къелэцыкхэм зызыщагъэлэсэфирэ ыкы ялсауныгъэ зыщагъэлэйтэрэ лагерьхэр 2017-рэ ильэсм иоф зышэштхэм афэгъэхыгъэ видеоконференции УФ-м и Правительствэ ипашэ игуадзэу Ольга Голодец зэхиагъ.

Иофхъабзэх эхэлэжъагъэх Адыгейим и Примьер-министрэ ишшэрыльхэр зыгъэцакээр Наталья Широковар, Адыгэ Республикэм иофшэнэхэмкэ ыкы социальнэ хэхъонгъэмкэ иминистрэу Миэрэ Джанбэч, АР-м ялсауныгъээр къэухумэгъэмкэ иминистрэу Мэрэтыкю Рустем.

Ольга Голодец къызэрхийгъэмкэ, къелэцыкхэм языгъэпсэфыгъо уахътэ зэрээхэпшэштим игээжэтигъэу удэлэлжъэн фае. Аш хэхъэ аукционхэр игъом пышынхэр, сабыйхэм зызыщагъэпсэфыгъщ чылгэхэр

къыхэхпынхэр. Лагерьхэм яофшэн рамыгъажээ, ахэр къэзыгъуумэшт постхэр, медицинэ пунктихэр, гъомылапхъэхэр зыщаыгъыцхэр агээтэрэзигъэхэмэ ведомствэхэу мыхэм алтыгэлэхэрээм аупльхунх фае.

Наталья Широковам къызэршигъа гэхъэх, къелэцыкхэм загъэпсэфын имызакью, шуагъэ хэлъэу яуахътэ агээклоныр типшэрыльхэм ашыц, — къыуагъ Наталья Широковам. — Аш пае лъэнэко зэфэшхъафхэм афэгъэзагъэхэу языгъэпсэфыгъо уахътэ ядгэгъэхонг, зэрифэшшуашэу дгэшхэнхэ, щынэгъончъэу лагерьхэм ашыдгэээнхэ фае.

Ялсауныгъэ зыщагъэлэйтэшт учреждение 93-рэ мыгъэ гъэмэфэм къелэцыкхэм афызэшхъэшт. Аш хэхъэ мафэрэ иоф зышэшт лагерь 88-рэ, зысанаториэ учреждение, къалэм дэмьт лагериту. Адыгейим ыкы нэмьи шъольтырыхэм къарыгыгъа гэхъэх, ахэм защагъэпсэфын альэкыщт. Жыноныгъуаклем и 28-м гъэмэфэ лагерьхэм яофшэн рагъэжьэшт. (Тикорр.).

АДЫГАБЗЭР: Тыркуем, Дюзджэ университетым...

2013 — 2014-рэ ильэс еджэгъум Дюзджэ дэт университетым филологиекіл ифакультет адыгабзэмрэ литературамэр якутамэ къыщызгаахыгъ. Къыкъэллыкъор э ильэсэм — гурджыбзэмрэ гурдж литературамэр щызэррагъашаа аублагъ ыкы мы къутамэр кавказыбзэм афэгъехыгъе хъугъэ. Мы ильэсэм адыгэ филологиер зисэнхьат ныбжыкъяа апэрэу къычлаупицьицых.

А хъугъэшлагъэм адыгэу йэкъыбым, анахъэу Тыркуем, щыпсэухэрэм яльэпкъ гупшысаа зы иктигъошу тегъэклэл зэрэфэхугъэм агу кыытэгъ, лъэпкъыбзэм, лъэпкъ күлтурэм, лъэпкъ дунээ зэгъэфакъэм амалышу илэ зэрэхугъэм ныбжым, сэнхъятам ямыльтыгъе (зэкъ адыгэхэм тюмэ тыхэукаанонэп) ашхъэ ятагъе щыненгъэм хэппъэнхэм, неуцэр мафэ адыгэм ильэпкъын псе илэним щигъегугъыгъэ.

Зы охьтэ гъэнэфагъэм студентхэу адыгабзэмрэ литературамэрэйкъе бакалаврэ хъугъэхэу къычлаупицьицыхэм яшэнэгъэ нахь лъэпсэ куу ыньтонымын ригъуазхээз, мы сэнхъятамкъе магистратурэ къыззэуахыгъ. Непэ адыгабзэмрэ адыгэ литературамэр якутамэ имагистратурэ икурситу университетым щеджэ.

Мы зэпстэур зыншэе ифагъэхэр Адыгэ къэралыгъо университетым адыгэ филологиер

культурэмрэйкъе ифакультет икафедрэ ипэшагъэу, профессору, филологии шиэнэгъэхэмкъе докторэ Хыакъэмиз Мирэрэ илофшэльхэу, филология шиэнэгъэхэмкъе кандидатхэу Долэ Рузанэрэ Шхъэлхэо Сусанэрэ.

Сыд фэдэ юфи апэрэ лъэбекъухэр щыпшыныр псынкагъо. Ау ар нахь къэзыгъэхэль лъэрэр къэралыгъори, апшээрэ еджапэри, лъэпкъзэхэхэ щылакъири узэмисэгъэ егъэжэпэе закъе зыхыкъе, юфири фэдэ пчагъэкъе нахь зэшохы

Б39
хъарамрэ
тхылъ
хъарамрэ
щылэп.

(Къыкъэллыкъорэ я 4, 5-рэ нэхүб. арый).

ЩЭНЫГЪЭМРЭ ГЪЭСЭНЫГЪЭМРЭ ЗЭЩЫГЬУЩ

Алборэ Іёминат Старэ Шэрэдже къуажэм дэт 1-нэ курит еджапэл адыгэбзэмрэ литературамэрэ егъэджаа 1982 гээ лъандэрэ юлаажэ.

Ныбжыцьицхэм адыгэбзэр шэргүүэу ятурыльынам, адыгэ хабзэм щэлпъыкъынам, лъэпкъым хуэфэшэн щэблэ къэгъэтэджынам алхудээз ильэс хъуаа елланлэ егъэджаа гумызгъэм зыхуигъэувижа къалэнхэр къызэрхехуулэм и щыхъэтш абы и еджааукъэм район, республикэ зэхвэзхуухэм япэ увыпэхэр къызэршиахыр, школыр къааха нэужь балигъ гаашэм цыху нэсу зэрыхэувэр.

А посоми лъабжэе яхуэхьур, дауи, Іёминат и юэху бгээдхэхъекъэр. Абы школым щригъэкъуэл лэжыгъэр къапштэмэ, ар егъэджаа къудайхыр, атэ сабийр цыху зэпээзэрху, гаашэм и нэр къыхуикъу, ехуулэнгъэхэм хуэ-

пабгъэу зыгъасэ нэхъяжыфш. Ахуудаа Іёминат и дерсхэм щизэхуухунаа школакъум и зуухыныгъэм сэбэл хуэхьу Іёмат гүээдэхжээр. Псалтыр къыдэклэу жыпэлэмэ, Алборэм мыхъэнэшхүэ ирет классыгъяа пэлжыгъэхэм. Ахуудаа дерсхэм дэх бзэмрэ литературамэрэ я мыхакъуэу, адыгэм и тхидэм, щэнхабзэм, къызэпича гуэгүанэм, къызэринэкаа гуэгүеххэм, лъэпкъым и фыпэлэр здэшынэмрэ лъэпкъыл нэсэм и шыфэлтифэмэ ярэгъац. Абы къыдэклэу Іёминат къызэригъэпэшаш «Адыгэ хабзэ» гүэгүйхэр. Абы ныбжыцьицхэм яфлэфу къоюалэ ики гээшгээгүүэн куэд къыщац. — Егъэджэнгъэ Іёнатэм

жэуаплынгъэ нэхъ ин зыпиль и къудамэу къэлпльйтэ хуунущ курит еджапэлхэр, — жеэ Іёминат. — Абыхэм я пщэм къыдохуэ зи гупсисэклэ, йуэхушдафекъе, дуней тетыкъеэлэ пэртэ цыху лъэпкъым, къэралым яхуэгъэсэнэр. Дэхэнэ егъэджааум къехъулэнущ ахуудаа щэблэ къигъэтэджыну, и лэжыгъэм и лъабжэу гъэсэнгъэр игъэувэмэ. Щэныгъэм гъэсэнгъэр щыгъумэш, хөр къынэхээлэхээр. Сыт щхъэклэ жыпэлэмэ, хээл-щэн екъу зыхэль еджааум и пасальэр псекъе зыхэзьицэфынур, абы и мыхъэнэр къызыгүриуэнур. Сэ сцылажэ Дохуушы-куей (Старэ Шэрэдже) дэт эзанэ курит еджапэл щэлхэрэхээр. Абы къыдэклэу Іёминат къызэригъэпэшаш «Адыгэ хабзэ» гүэгүйхэр. Абы ныбжыцьицхэм яфлэфу къоюалэ ики гээшгээгүүэн куэд къыщац. — Егъэджэнгъэ Іёнатэм

ре гу лъедгъэтэфын хуейш сабийм. Ныбжыцьицхэм куэдрэ яжызолэ ди бзэм и дахагын дуней псон щыцэриуэ щэныгъэлхэм мыйзэ-мыйтэу гу зэрэлтээр, ноби абы куэд зэридиххэхыр.

Ди республикэм анэдэлхүбээр хуумынам, абы зэгъэжүүхийн эхъэллаа щекъуэл «Си бээ — си псе, си дунай» республике фестиваль-зэвэум хэтаа Алборэ Іёминат икъи абы и унэтэйнгъэхэм ящыш зым япэ увыпэлэр къынхыаа щыташ, ахуудаа «Ильэсэм и егъэджаа нэхъыф!» район зэпеуэм 2007 гээ класс унафац нэхъыф! щыхуац.

Іёминат и дерсхэр зэи зэшхүу екъуэлхэрэхээр, сыт щыгъу щэшгүүэ, тхылтым имыт, еджааум я гум къинэхын гүэрхэр ярет, жыгээхэр, пасальэ шэриуэхэр, усэ едзыгүүхэр яфлэфу зрагъац. «Фыуэ сэбэп къытхуоху

мы гъэ едже гъуэм къыдата «Адыгэ хабзэ» дерсыр. Ди тхакъуэхэм я йадакъашэл нэхъыфхэр яджкъэр, сабийхэм наху яшоху ди лъэпкъым кыдекүэл хэлээр, цыху хэтыкъэр, нэгъуэцхэр. Иж-ижийж лъандэрэ адыгэм я цээр жыжээ зыгъэулаа хабзэхэр ядогъац, ар яхэль зэрэлпсэуным худоющий», — къырдогуаша Іёминат.

Сыт хуэда Іёнатэ пэртэ цыхуми и лэжыгъэм къыпэлхэр хьеरим щымыгүфыкыу къанэрхэм. Іёминат сабийхэм яхильхэе гъэсэнгъэмрэ ярит щэныгъэмрэ щадильгъажуукъе иrogушхэе, ахуудаа и лэжыгъэм къыхуаш пшэл къигъэлжээ. Аруан районын Егъэджаа гъэмкъе и юэхушдаа, КъБР-м Егъэджаа гъэмрэ щэныгъэмкъе и министерствэм къабжэдэхээ къыхуагъэфэща щыху тхылхэм.

НЭЩЦЭПҮДЖЭ Замирэ.

Сиадыгабз

Къины.
Онтэгъу.
Хъазабыр ырпютэштмэ — ар йэрифэгъу.
Убгэштмэ — джадэ.
Имэкъе гъашули гъыбзэм фагъадэ.
Ишэти — щылыч.
Псынкъагъу хэлъыр — шы емылыч.
Иорэд мэлупчапчээ.
Гугъэуз макъеу юекъы унапчээр.
Хъыльэу зелэты,
Игъашэ фэдэкъабзэ.
Сыд макъе уилэни, насып уилагъэмэ?
Тэдэ къэкъына, сикъош, адыгабзэр,
Адыгэмэ зэхамылхъагъэмэ..
Укысэупчимэ:
— Тыдэ къэкъыгъ
Щылычэу джэрэ умакъэ?
— Сэшхуабэ къушхъэтхэм
ащызэлпъыгъ,
Хъадэгъур ашхъагъ щысакъэу.
Укысэупчимэ:
— Тыдэ къэпхыгъ

Нэпсыцэу гъыбзэе гушигъэр?
— Лъфыгъабэ къушхъэтхэм ашыфэхыгъ
Сымышэу ябэн зидэшыгъэр.
Укысэупчимэ:
— Таущтэу зепхъагъ
Джынэс уионтэгъуагъэ?
— Зы кочхэз закъо
Гъэшшэним сиагъ —
Къэслэфыгъэм сириджэгъуагъэп.
Ышлагъ улэнэр,
Ышлагъ улъынэр,
Хъазабыр уашхъагъ итынэр.
Ау джэгъогъуум уфэпчилынэр
Ышлагъэп е гъэрэу зылтынэр.
Нэужжым мыхжо пытапэм
Зышэфэхым хадэгъум ичэф,
Зиэтигъ цыф гуялпэм
Гушигъитлукъе: дунээ нэф!
Нэфынэ зэпытэу,

Нэфынэ къодыуе,
Нэфынэм фэлорышшэнэр.
Зы гушигъ нэфи ымыгъэпэуе.
Насылым юф фишшэнэр.
Нарт лъэпкъым уфэдэкъабзэу,
Укъэзгъотыжыгъ, адыгабз.
Сыдэлпъыеш —
сашхъагъы огу къабзэр
Зигъэадыгъабзэу нэфынабз.
Сыдэлпъыеш — тыхъинэу чыгъэу,
Пшээрс сашхъагъ къышэлхэр.
Гүэзэзэуу пчэнэ ичигъэу,
Адыгабзэр фэд чылэ пшашъэр.
Пчэдэжыгъэмэ янэфы тклюпсэмэ
Къарэко осэлсы лъапшъэр.
Адыгабзэр гушигъэр умыгсэмэ,
Тыдэ укъэлхыгъ о, пшашъэр.
Згъэшлагы, згъэшшэл ильэси
Уакъырэко о жохъо лапшъэр.

Іэлэ закъоцэ огум уерэнэси,
Къэбгэгүшүїэн о, пшашъэр.
Къэгүшүїэн фэмышыїу,
Гъэшэн насып ыгъотыгъэу.
Адыгабзэм урэгүшүїэш,
Бзэ шхъафитим псэ къууитыгъэу.
Ныбжыкъ!!
Сэ силагъу.
Насып ырпютэштмэ — ар йэрифэгъу,
Ишэти огу нэф.
Сабий макъэм фэд аш ичэф.
Игъээ лъагэ.
Гукъэгъу къэлэйлэрэп, игушигъэ пагэ.
Иорэд гүэгэдхэр,
Насылы дахэлэ цыфыгум къеджэ.
Тэмабгъо зелэты,
инасып фэдэкъабзэу.
Сыд гъашэ уилэни,
ныбжэгъу уимиагъэмэ?
Тыдэ къэкъына сикъош, адыгабзэр,
Адыгэмэ зэхамылхъагъэмэ!..

Жабзэмрэ хабзэмрэ

Ор-орэу къызщебгъэжьэныр нахьышу

**КіләцыкIу жабзэмрэ хабзэмрэ
щыIэнгъэм чыпIеу щыряIэр
зэфхысыжыгъошон. Шхъэбэц Марин
нэ сэнхьатэу къыхихгъэр къыдэлтымтэ-
зэ, адигабзэм и Мафэ инэгъоIеу гущыIеу
тыфхъугъ.**

— Адыгэ Республика м ис-
кусствехэмкэ икэлэццыкү еджак-
пэу Лъэцэрыкью Кимэ ыцэ
зыхырэм иорыуатэхэмкэ, шэн-
хабзэмкэ кілэеягъаджэу иоф
щысэшэ, — къелуате Шхъэ-
бэц Марин. — Сисэнхьат
шыогъашэгъон. Мафэ къэс пломи
хүненэ кім сыльхьу.

— Уисэнхьат сыда
гъашэгъон къэзышы-
рэр, къэзыгъэхьылэ-
рэр?

— Тиадыгэ лъэпкэ иоры-
уатэхэр, шэн-хабзэхэр зымы
фэмидэхэу сэлхьите. Ахэр иуп-
кэу кілэццыкүхэм альтигъэ-
шынхэр къинеу зэрэштыр
сшээс сиофишэн сирафжьагь.
Лъэпкэ шэжкын сирафжьы-
рыкыизе егъеджэн сыхьатым
къыклоц кілэццыкүхэм къафэс-
хуатэрэр сшомак!. Уччабе къы-
зэрэсатырэм, «Сыфаеп зээ-
гъашэгъон» къызэрэсамыорэм
сиофишэн къысфегъэспынкэ,
нахь тъашэгъон къешы.

— Ильэси 5 хуягъэу
еогъаджэх. Къыбдэ-
хурэм угъэгушхуа е
пшомакіе ольыта?

— Ублепіе классхэм арыс-
хэм къашиублагъеу я 7-рэ
классхэм ашеджэхэрэм анэ-
сэу есэгъаджэх. Республика м имызакью, Урыссын ишьтэйр-
хэм язэнэкъокъухэм, фести-
вальхэм тиклэеджаклохэр ахэ-
лахъэх. Шытхуцэу къыдахы-
рэм сэгъэгушхо, ау иофшэнэу
тапэкіе шылэр зэрэнхыбэр
сшэшь, уиупчэ джэуапыр
икью къызэрэстистырэм сираф-
хазырэп.

Шэнгъэм къылъеклох

— Марин, нэбгырэ 50-м
нахьыбэ еогъаджэ. Зэ-
кэри адигэх. Яшэнгъэ
хагъэхьонимкэ сыда
анахьэу къыдэлты-
тэрэр?

— Адыгабзэр зэзыгъашэ
зыштоигъохэр арых тиеджапіе
къычэхъяльхэр. Унагьоу зыща-
птурэм адигабзэкэ щегушылэх-
хэмэ, ныбджэгью илхэм, об-
щественне иофхыохэм зэра-
хэлажъэрэм, нэмыххэм тагъэ-
гумэкы. Егъеджэнир щылэн-
тэм етэпхы.

— Шэнгъэм икъекло-
пэхэр икью къытэпли-
тэхэп.

— Ахэр бэ мэххүх. Шыкэ-
пцинэм, къамылым, пшиянэм,
пхээкычым зафагьасэ. Жабзэр,
шэн-хабзэр, адигэ къашьор,

фэшхъяфхэри егъэ-
дженым хэтих. Зэ-
пхыныгъеу ялэм гъэ-
сэнгъэм имэхьан
къеаты.

— Ижъирэ
адигэ орэдхэр
къэлэгъошхэп.

— Орэдым купкэу хэльым
лытэссырэм лъэпкэ мэкъамэ-
хэр нахьышоу къигурэх. Орэд
къэзыорэм бзэм изэгъашэнкэ
амалхэр Iашэхэу къегъотых.

— Сэ сиэрэшыгъуазэм-
кэ, Адыгэ къэралыгъо
университетим ильэпкэ
факультет, аспиран-
турэм иорыуатэм епхы-
гъэ къутамэр къеуухы-
гъэх. Диссертациер зы-
фэгъэхьыгъагъэр къыта-
юба.

— Кілэццыкү жабзэмрэ
хабзэмрэ яхылгэгье ушэтихэр
сшыгъэх.

ЕгъэжъапIэр

— Шэн-хабзэхэм нахь

сыда къыхэбгъэ-
щырэр?

— «Чэтыум фэдэу орэчийй»
сабыим фало, бзэррагъашэ.
Нэнэхъ-тэтэхъэм, гүнэгүхэм,
шыкэлэшынэм, нэмыххэм ямэхъан
чыплэ хэхыгъе ятэты. Орэдэу кілэццыкүм къыфа-
хорэр хэушхъяфхыгъэмэ
нахьышу.

— Кілэгъаджэхэм ацэ
къытфөоба.

— Чэсэбий Тэмар, Гүукэ
Замудин, фэшхъяфхэри еджак-
пэй, шыкэлэшынэм, гүнэгүхэм
ямэхъан чыплэ хэхыгъе ятэты.
Орэдэу кілэццыкүм къыфа-
хорэр хэушхъяфхыгъэмэ
нахьышу.

имэхьанэ Iэтыгъеу щытыгъ. Аш
къытоштыгъе гущылэхэр ят-
гашэх. Едзыгъохэр къетшыхэ-
зэ хъатыекло бэшым поэ
пытыв фэдэу къетэгъельягъо. Гу-
щылэ Ѣшриохэр lypkéy, гурио-
гъошоу хъатыяком егъэфедэх.

— Гущылэ Ѣшриохэм
орэдышохэр ягъусэ-
хэба?

— Аш нахь фэгъэзагъэхэр
Чэсэбий Тэмар, Гүукэ Замудин,
нэмыххэм ямэхъан чыплэ хэхыгъе
ятэты. Орэдэу кілэццыкүм къыфа-
хорэр хэушхъяфхыгъэмэ
нахьышу.

Бзэр — пс

— Марин, наарт орэд-
хэу кілэццыкүхэм
ябгъашэхэрэм сяджэшь,
шыогъашэгъоных.

— Нартхэм яхас, Саусэ-
рьюко машшор къызэрихыжыгы-
гъэр, фэшхъяфхэри хээгыгъе
афэмыхъоу къафэтэуатэх. Я
7-рэ классым ислым игуший-
сэхэм заушомбгу, Ѣшынгъэм
еплыкэлэ Ѣшрийнэхэр нахь
мэпти. Географиер, хыисапыр
кілэеджакло ишыкагъэх, ны-
дэлтэфыбзэр пыдзы ымышынэм
фэш! бзэхэм ябайнигъе къы-
хэтэгъэшы.

— Гущылэ па...

— Бзэр поэм фэтэгъадэ.
Нартхэм ятарихъ къэтуатэ зы-
хыкүе къэбертэе къэлыакэри
къыхэтэгъэшы.

— Адыгэ дунайм

язэпхыныгъэхэр тфэгъэфедэхэ-
рэп. Лъэпкыр Ѣшынэм фэш
бзэ илэн фае.

— Нэрыльэгъу Ѣшынэм
татегуышылэштба?

— Нысэиц орэдхэр, джэ-
гур лъэгъупхэу зэрээхашшыг-
гъэр, фэшхъяфхэри дискым
тетхагъэхэу къэтэгъельягъо.
Цыфыр зэрэбгъэлэпштэр
сабыим гуригэгъэлэо. Гущылэ да-
хэхэр, мэкъэ зэпэджэхъэр на-
хьышоу зэрэгшэхэнхэм ты-
пиль. Ор-орэу зымыгъедахэу
хэта узыгъэдэхштэр? А уччэр
кілэеджаклохэм бэрэ зэхахы...

— Джэуапыр огъота?

— Зэфхыныгъиж ышынэм
кілэеджакло фэтэгъасэ. Ун-
эрэкю Рае ытхыгъэхэр тэгъэф-
дэх. Іэгутеом сабыим Ѣшагъэу
хихырэм фэгъэхыгъэу хэуш-
хъяфхыгъэу егъэджэн сыхьа-
тыр дгээпсэу къыхэки. Лъэпкэ
орэдхэр, шэн-хабзэхэр тина-
хыжхэм ашогъашэгъоных.
Кілэццыкүхэмрэ ны-тыхэмрэ
зэгъусэху аш фэдэ фильмэ-
хэм ядгээлэштых.

— Къэбар дэгъухэр къэ-
олуатэх, ау искуствэ-
хэмкэ еджапIэр къа-
мыхэу кілэеджаклохэр
чэлкыжых.

— Ари. Инджылызыбзэр
зым къыхехи, ятлонэрэм спор-
тыр шогъашэгъо, ященэрэм
уаххэр фикурэп. Щылэнгъэм
икъинигъохэм «къауфэх»,
хэкылэпхэх.

— Узытет гъогум уте-
кыжыи пшоигъоу за-
гъорэ уаххэр къыокуа?

— Гур зыхэлхъягъэр лъыб-
гъэклатэ пшоигъу. Къысэхы-
лъэкырэм сильэтхуаусыхэрэп,
сыйкэлэгүшүжьы.

— Ежъугъэджэрэ калэ-
хэр хэгъэгү, дунэе фес-
тивалхэм ахэлажъэх,
шытхуцэхээр къыдахых.

— Аши тэгъэгушо, тигуэг-
эгъэлтэх. Лыбызуу Шан, Паштэ
Гупсэ, Гъоѓо Дамир, Лыбызуу
Джанти, Гүукэ Замудин, нэ-
мыкхэм саригъусэу лъэпкэ
орэдхэр джыри къэтштых.

— Шуигухэлышуухэр
къыжкудэхъунхэу
шыуфэтээо.

— Тхаяуегъэпсэу.

**ЕМТЫЛЬ
Нурбай.**

Сурэтхэм артыхэр: Шхъэ-
бэц Марин; ансамблэм хэт-
хэр.

игъекотыгъэу къатегу-
шылэба.

— Мэкъэ Iужухэр
къяхыильэкыха?

— Пхъэкычым, пхъэм ат-
охээ орэдхэр къало. Орэдымрэ
мэкъамэрэ нахьышоу бгъэ-
федэхэ зыхуукэ Ѣшагъэ къеты.

Шэн-хабзэхэм язэгъашэин

— Ижъирэ джэгуаклохэм
ялэпэсэнгъэ зэрэжку-
гъэфедэрэм сыйчи-
гъуз.

— Хъатыяком нахьыпэкэ

тхэм зы тхакэ ялэнэ
нахьышууба? Зэкъош
республикэхэр аш
бэшагъэу тегуышы.

— Шэнгъэмэлэхъэр тиэх.
Иофыр зэгъэфагъэу къытагъэ-
лэгъууным фэхъазырх? Тыбээ
ибайнигъэ къэтэхъумээ аш
тифэконоир сыйкуэ къыхесхэх.

— Адыгабзэм
изэгъашэин унагъом
къыщежэхъэр тэлъйтэ, ау
еджапIэм имэхьанэ
икью къыхэдгъэштэрэп.

— Унагъомрэ еджапIэмрэ

Адыгабзэр, шэн-хабзэр, пытапіэр

УедэIузе, уегъэгъуазэ

Адыгабзэмрэ адыгэ тхыбзэмрэ я Мафэ фэгъэхьыгъэ концертхэр, зэIукэгъухэр республикэм игъэ-къотыгъеу щыкIуагъэх. Анахъеу къыхэдгъэштырэр кIэлэцIуукIуам къашыублагъеу нэнэжь-тэтжь-хэм анэсъижъеу мэфэкъым зэрээфишагъехэр ары.

Адыгэ Республикэм, Къэбэртэе-Бэлькъарым, Къэрэшэе-Щэрджэсъым, Ингушетием, Тимыр Осетилем-Аланием янароднэ артистэу, медалэу «Адыгейим и Щытхъузехъэр» зыфагъэшшо-шагъеу Нэфышъе Чэrimэ ипчыхъэзехахъе Адыгейим и Къэралыгъо филармоние щыкIуагъ.

ТысыпIэ нэкI зимиэжь за-лым концерт къызызытырэ артистхэм ягушуагъе адэбог-щынир ягуал. Нэфышъе Чэrimэ ильяс къес ипчыхъэзехахъе хэ-хыгъэхэр Мыекьюапэ щыкIо.

Гум лыылэсэу, посэр гыгъэфа-бэу Нэфышъе Чэrimэ шульгэй-орэдьбэ къыуагъ. Адыгэ пшыашъэм ехылIагъэхэр щыеныйгъэм

къыздихыгъэх. Адыгабзэр умышIеу шульгэй къабзэм уныдэльфыбзэкл ылкIеу утегу-щыэн зэрэмьлэхкыщтыр Чэrimэ иорэдхэм къаушыхъаты.

Адыгэ пшыашъэм инамыс, адыгэ пшыашъеу клаалэм къе-щэн фэхъугъэм, насыпир кыфэ-зыхъяштым яорэдхэр гум къе-гүшүйкIых. Аш даклоу къемып-лъыре пшыашъэм риоцтыри къегъоты.

Угу симыльми мы орэ-дэр пфэсэло, — артистым иорэд щызэхэтэх. Зэлгэшэнхэр тыш-хээ, клаалэм ыгу ихъыкIырэм, игъатхэ къырыкIоштым уягуп-шиясынэу чыпIэ ургъеуцо. Адыгабзэм ибаинигъэ укылкы-

рыкIызэ, Чэrimэ 1эгу зэрэфы-теохэрэм уегъэгушхо.

Зэлъэпкъэгъухэр зэфещэх

Къэбэртэе-Бэлькъарым иком-позиторхэм аусыгъэхэм ягу-сэу зэлъашIеэр Тхыабысымэ Умарэ иорэдхэри Ч. Нэфышъэм къелох. Адыгэ лъэпкын, шэ-жын яхылIагъэхэр къызыхе-дэхэм, залым чэсхэм ар къа-хэхъагъ. Мэкъе 1этыгъе зиэ артистым къыдэжъуагъэх, кыд-дэшъуагъэх, ылапэ къаубыты-зэ шлоу щыIэр къыдэхъунэу фэлтэгъуагъэх. «Синанэм» урсы пшыашъэхэри къыдэжъуагъу зэрэлтэгъуагъэр дгэшшагъорэп, тессэжъуагъу тэлтыята.

Ч. Нэфышъэм итворчествэ хильхэхонымкIэ 1эплигъуагъу кыфэ-хуугъэ цыфхэр зэрэшьмыгъуп-шэхэрэм ехылIагъэхэм яла-щэхэм ясурэтхэр экраным къы-щэлтэгъох, кыбдэгүшшэлтэхэм фэдэу улаашхъе къыргъеуцо. ТхэкIо цэрылоу МэшбэшI И-хыакъ исурэт теплтыяа, ишүүш-шияа зэрэмькодыштым уегушияа. Цыфым гүүз илэн зэрэфа-

ем Ч. Нэфышъэм иорэдхэр яхылIагъэх. Къинным упэ-шIуекIоным фэшI гушхъэ куачIэр кылп-хээзильхъащтым ульеъзхъу.

Сигум икласэр, сыпсэм ифабэр... Аш фэдэ усэхэмкIэ адыгэ пшыашъэм пэгъокы-ре нарт шы-ом къыло шлонгъор къэшэ-пъуаеп. Концерт-тым уедэуэз артистым уегъэгъуазэ, щы-енгъэм нахь куо ухещэ.

Концертэр къызыаухым, Чэrimэ шэнышу зэрэфхэхъуэу, ис-кусствэр зикласэхэм къахэхъа-жы, зэгоуцхээ нэпээпль сурэт-хэр атырахыгъэх. Тирайонхэм къарыкыгъэхэри тльэгъуагъэх.

Бжышомэ сащыц, Ко-хъаблэ сыщэпсэу, — кытиуагъ бзыльфыгъэм, — сиахылхэр с и г у с э х .

Концерттым тигъэгушуагъ, кыаджэм си-клюжмэ къа-фэсэлтэжъы-штэхэм сидэ-гүэ.

Чэrimэ иконцерт се-мыплыныр зыфэсэдэ-жырэп, — нэгушуо кытиуагъ тинэ-юсэ адыгэ пшыашъэм. ИорэдкIи, икьашьокIи артистхэм Нэфышъе Чэrimэ къахэсэгъэшы.

Тизэдэгүүшигъу

— Тишуаши, тикьашьуу, тио-

гушхорэ артистхэм зэу уащыц. Унасып зыдэпльэгъуээ ушы-1энэу, нарт бэгьашэх ухунэу Тхэм тыпфельэу.

Сурэтхэр зэхахъэм къыщы-тетхыгъэх.

«Щыгъыжъыер» ящысэшIу

Адыгэ кIэлэгъэдже коллежэу Андырхье Хъусен ыцIэ зыхырыэм тыгъуасэ адыгабзэм фэгъэхьыгъэ зэхахъеу щыкIуагъэм Мыекьюапэ игурит еджакIохэм якIэлэджа-кIохэр, студентхэр, кIэлэгъаджэхэр, республикэм ихэбэз къулыкIуашIэхэр, обще-ственнэ движенихэм ялIыкIохэр хэлэжъагъэх.

Колледжым истудентхэр усэхэм къяджагъэх, уджыгъэх. КIэлэцIыкIу купэу «Щыгъыжъы-ем» ыгъэхъазырыгъэ едзыгъохэр къышыгъыгъэх. Художественнэ пащэу, Адыгэ Республиком инароднэ артисткэу Уджыхъу Марыет зэхахъэм къыщиуагъ адыгабзэм изэгъэшэн имхъанэ зыкызырилтэйрэр.

— IурыIупчэхэм тыбзэ къагъэбаи, — хигъеунэфыкIыгъ М. Уджыхъум. — IурыIупчэхэр

дэгъоу зээзигъашIэхэрэм мэкъе лужухъэр зэхэугуфыкыгъэхэу къало, адыгабзэр зыки къяхылъякIырэп.

«Щыгъыжъыем» хэтхэм адыгэ джэгукIэхэр, шэн-хабзэхэм атэхыгъэ къэшыгъохэр къагъэлъягъуагъэх. «Луапом», лъэпкь къашыхъэм залым чэс кIэлэ-еджакIохэри ягуалэу ахэлэжъагъэх. Адыгабзэм, лъэпкын изыкыныгъэ игъэптийн яхылIагъэ усэхэр гъэшIэгъоныгъэх.

Беданыкъо Тембот лъэпкын изэкьошынгъэ щынэнгъэм зэрэшьпхырашырэм ехылIагъэ усэм къеджагъ. Адыгэ быра-кыр пчэгум щигъэбябэстагъ. Пшыашъэхъэм адыгэ шыуашэм идэхагъэ къагъэлъягъуагъ.

Республикэм лъэпкь йофхэм-кIэ, 1экIыб къэралхэм ашып-сэурэ тильэпкъэгъухэм адыряэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къебар жыгъэхэм иамалхэмкIэ и Комитет ипащэу Шхъэлэхъо Аскэр, Адыгейим культурэмкIэ

иминистрэ игуадзэу ШъеапцIэко Аминэт, гъэсэнгъэмрэ шэнэнгъэмрэ министрэм игуадзэу Къэрэтэбэнэ Мыхъамод, Адыгейим итхыль тедзапIэ ипащэу Къуикъо Шхъам-бый, Адыгэ Хасэм и Хэсашхъэ хэтхэу Шхъаплъэкъо Гъу-чыыпс, ЦыкIуашьо Аслъан, нэмийхэри студенчэм, кIэлэджа-кIохэм гүшIэгъу афхэхъягъэх. Колледжым ипащэу Къэгъэзэжь Му-рат залууцын имэхъан осэин ритыгъ.

Сурэтхэр зэхахъэм къыщы-тетхыгъэх.
НэкIубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТЫЛЬ Нурбий.

■ Редактор шхъаэхэр:

ДЭРБЭ Тимур
ХъешүцIэ Мухъэмэд
ТХАГЬЭПСЭУ
Уцужыкъу

■ Зэхэзьщагъэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкь йофхэмкIэ, 1экIыб къэралхэм ашып-сэурэ тильэпкъэгъухэм адыряэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къебар жыгъэхэм иамалхэмкIэ и Комитет ипащэу Шхъэлэхъо Аскэр, Адыгейим культурэмкIэ

■ Зышаушыхъатыгъэр:

Урсыые Федерацием хэутын йофхэмкIэ, телерадиокъэтихъэмкIэ ыкIи зэлтыыссыкIэ амалхэмкIэ и Министерстве и Темир-Кавказ чыпIэ тъэорышIапI, зэрэушыхъатыгъэ номерыр ПИ 9ТУ23-00916

■ Зышыхаутырэр:

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекьюапэ, ур. Первомайскэр, 197.

■ Редакциер зыдэшыIэр:

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редак-тор шхъаэхэм игуадзэ — 52-49-44, пшъэдэ-кыжь зыкырые секретарыр — 52-16-77. E-mail: adygoe@mail.ru

■ Пчыагъэр

4152

Индексхэр

52161

52162

Зак. 000

